

7. Андреев А. Л. Искусство, культура, сверхкультура (Философия Н. А. Бердяева) / А. Л. Андреев. – М.: Знание, 1991. – 64 с.
8. Ивонин Ю. П. Творчество, культура и цивилизация в философской концепции Н. А. Бердяева // Ю. П. Ивонин / Вечные философские проблемы. – Новосибирск, 1991. – С. 76-95.
9. Сігов К. Б. Вигнання та свобода: шлях Миколи Бердяєва / К. Б. Сігов // Філософська та соціологічна думка. – 1989. – № 11. – С. 75-85.
10. Сидорина Т. Ю. Тема соціокультурного кризису в творчестві Н. А. Бердяєва // Т. Ю. Сидорина / Метаморфози свободи: спадщина Бердяєва у сучасному дискурсі (до 125-річчя з дня народження М. О. Бердяєва): Український часопис російської філософії. Вісник Товариства російської філософії при Українському філософському фонді. Вип.1. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – С. 438 - 449.
11. Смирнова Э. В. Н.Бердяев о кризисе культуры / Э. В. Смирнова // Русская философия и духовная культура современности: Тезисы к респ. научн. конф. – Иркутск, 1991. – Книга 2. – С. 72-73.
12. Сорокин П. Николай Бердяев / Пителир Сорокин // Кентавр. – 1992. – № 7-8. – С. 147-152.
13. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / Освальд Шпенглер // Гештальт и действительность. – Т.1. – М.: Мысль, 1998. – 663 с.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК: 1(091)+177+330.33.015:336.74

ФЕНОМЕН ГРОШЕЙ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

У статті досліджується феномен грошей з точки зору соціальної філософії. Йдеться про значення грошей як культурної універсалії. Проаналізовано роль грошей у суспільстві за допомогою розгляду функцій, видів та форм грошей. Означається соціогуманітарне значення грошей.

Ключові слова: гроші, людство, суспільство, криптовалюта, біткоїн, віртуальні гроші, метарація грошей.

ФЕНОМЕН ДЕНЕГ В ІСТОРІЇ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

В статье исследуется феномен денег с точки зрения социальной философии. Рассматривается значение денег как культурной универсалии. Используя рассмотрение функций, видов и форм денег, проанализирована роль денег в обществе. Обозначено социогуманитарное значение денег.

Ключевые слова: деньги, человечество, общество, криптовалюта, биткоин, виртуальные деньги, метасмысл денег.

THE PHENOMENON OF MONEY IN THE HISTORY OF MANKIND: THE SOCIAL-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

The article examines the phenomenon of money from the point of view of social philosophy. The significance of money as a cultural universal is considered. Using the consideration of functions, types and forms of money, analyzed the role of money in society. The social and humanitarian

significance of money is indicated.

Key words: *money, humanity, society, cryptocurrency, bitcoin, virtual money, money metameaning.*

В останнє десятиліття зросло значення грошей в практиці економічного життя українського суспільства. Це викликано переходом до ринкових механізмів регулювання економіки, що робить роль грошей більш вагомую, так як опосередковані грошима відносини набувають все більшого поширення. Планова економіка, командні методи управління господарством практично замінені ринковими механізмами, що базуються на грошах, на пануванні грошового інтересу в діяльності економічних суб'єктів, грошові мотиви, стимули набувають вирішального значення на всіх рівнях господарської активності. Але якщо економічні наслідки розвитку грошових відносин у тій чи іншій мірі досліджуються і аналізуються, що створює базу для їх прогнозування та управління соціальними наслідками зміни ролі грошей в суспільстві приділяється недостатньо уваги. Досі вкрай мало присутня соціально-філософський аналіз ролі грошей в суспільстві, не вивчені соціокультурні процеси, що супроводжують зміну ролі грошей в суспільстві, в той час як розгляд таких питань є надзвичайно актуальним для всього світового співтовариства.

У сьогоденні значення грошей переживає період інтенсивної трансформації. Так, для розвинутих країн характерним широке поширення грошових відносин, і хоча, звичайно, мова не йде про відмову від використання грошових, ринкових механізмів, але останнім часом все більше спостерігається відхід від чисто економічних пріоритетів розвитку в бік більшої уваги до проблем досягнення соціокультурних цілей, вирішення питань соціогуманітарного розвитку.

Великі зміни пов'язані з положенням грошей на міжнародній арені, у відносинах між державами. Це зумовлено широким розвитком процесів віртуалізації та глобалізації в сучасному світі, що веде не тільки до збільшення значення світових валют, але і до появи якісно нових феноменів, пов'язаних з формуванням єдиного світового господарства (наприклад, створення єдиної Європейської валюти), появою різного роду криптовалют (однієї з найбільш популярних сьогодні є біткоїн), що перетворюють грошове простір.

Сучасні роль, функції та значення грошей почали шлях кардинального оновлення. Все це вимагає нового осмислення і вивчення для подальшого використання в конкретній діяльності з управління соціальними процесами, вироблення оптимальної політики. Зрозуміти феномен грошей і передбачити можливі шляхи їх трансформації як загальнозначущої соціально-філософської, а, отже, і культурної універсалії – наше завдання.

Гроші – особливий товар, який є універсальним еквівалентом вартості інших товарів і послуг. **Гроші** – універсальний продукт людського суспільства, що виконує роль загального еквівалента і виступає в якості засобу обігу, обміну, платежу, вимірювання вартості, нагромадження багатства.

За найпоширенішою версією, російське слово «гроші» походить від тюркського «тенге» або від хазарського «Тамга» - «тавро», «клеймо», «друк». **Тенге** (данек в арабських країнах; дангх в Персії; танка, тангка або таньга в Індії, на Цейлоні, в Тибеті і Непалі; таньга або теньга в Хівинському і Кокандском ханства, в бухарському емірату) – спочатку дрібна срібна, а потім мідна монета в країнах Сходу. У Стародавній Греції і Персії ці монети називали данака і грецький обол, під яким мався на увазі чотиригранний стрижень, коли засобом грошового обігу були залізні прутики. У «Хожени за три моря» Афанасія Нікітіна (XV століття) індійські і китайські гроші називаються «тенка» [1].

Історично не визначено точний час появи грошей. Проте вперше про проведення платежу сріблом згадується в клинописах приблизно в 2500 році до нашої ери [2]. Після цього метали стали служити засобом платежу. Пізніше це відбилося в появі монет.

Взагалі ж **батьківщиною грошей** вважається Китай, де вони з'явилися ще в VII-VIII століттях до нашої ери. Сама ж назва «монети» прийшов із Стародавнього Риму приблизно

через 400 років, де за наказом Цезаря при храмі богині Юнони Juno Moneta був організований монетний двір. Паперові гроші вперше з'явилися в Китаї, але вже приблизно в IX столітті нашої ери. Відомо вислів знаменитого мандрівника Марка Поло, який вперше побачив паперові гроші, що це ще один із способів досягнення давньої мети середньовічних алхіміків.

Приводом для появи грошей стало розвиток товарного обігу, коли з'явилися надлишки товарів. Спочатку товарне звернення полягала в періодичних операції натурального обміну. Для того щоб спростити обмін, в якості еквівалента стали використовувати визначені високоліквідні товари щоденного вжитку – сіль, різні спеції, раковини, а пізніше – шматочки і зливки різних металів. З появою і розвитком обробки металів склалися передумови для оцінки різнорідних товарів з допомогою спеціально створеного еквівалента – грошей. Це було дуже зручно, оскільки при прямому обміні у сторін виникала незадоволеність у справедливості обміну або в його нееквівалентності. Виникла необхідність у якому-небудь посередника, до якого можна прирівнювати всі інші товари. І такий еквівалент був знайдений. Він мав вартість, довго не псувалася та був зручний у товарних відносинах. Таким еквівалентом став метал – золото і срібло.

З часом слово «золото» стало синонімом слова «гроші». Золото і срібло в якості грошей ще зручні й тим, що їх можна накопичувати у вигляді скарбів, при цьому вони не змінюють своїх властивостей і не знецінюються. Проте всі доступні родовища благородних металів були вичерпані ще в античності. Епоху металевих грошей змінила епоха паперових грошей. За даними історичних досліджень, паперові гроші вперше з'явилися у Китаї ще у VIII столітті н. е. Таким чином, гроші пройшли складний шлях розвитку в процесі своєї еволюції.

Нас цікавить, перш за все, що гроші є суспільним явищем, впливають на світогляд людини, допомагають йому усвідомити значущість системного підходу, більш точно оцінити той чи інший товар, ту чи іншу послугу.

Сутність грошей проявляється в їхніх особливостях:

- гроші служать еквівалентом при загальному обміні товарами. Ця особливість відбивається в безпосередній обмін на будь-який товар. Навідміну від того, що в умовах бартеру та інші товари можуть бути еквівалентами, але в рамках взаємних потреб;

- гроші зберігають вартість товару. Кращим способом її збереження є саме гроші, адже при цьому знижуються витрати на зберігання, а також запобігається псування товару.

Роль грошей в суспільстві проявляється через їх функції. Можемо виділити наступні функції грошей:

☺ **міра вартості** – гроші використовуються як засіб оцінки товарів або послуг, визначаючи їх ціну. Тобто ціна – це грошове вираження вартості товару;

☺ **засіб обігу** – гроші є еквівалентом, який обслуговує товарообіг. Вони змінюються на будь-який товар і є найбільш ліквідними з усіх видів товарів;

☺ **засіб заощадження і накопичення**. Властивість грошей не псується з часом, дозволяє їх власникові відкласти покупку товару або здійснити накопичення на більш дорогих. В якості засобу накопичення більший пріоритет мають дорогоцінні метали. Існує навіть закон економіки, полягає в тому, що паперові гроші обов'язково дорогоцінні метали витісняють із засобу обігу, засіб накопичення;

☺ **засіб платежу**. Тут дуже важливо поняття цінності грошей, що залежить від ступеня довіри до них населення;

☺ **універсальний загальний платіжний засіб**. Реалізація цієї функції багато в чому залежить від довіри до грошей. Так, найбільшою довірою користуються дорогоцінні метали, але якщо паперові гроші також користуються довірою, то вони стають світовою валютою, якою, наприклад, є долар, євро або швейцарський франк.

Взагалі можна сказати, що основна роль грошей – допомогу людству у створенні суспільного багатства. Сьогодні варто звернути увагу на гроші, передусім як на грошовий капітал і інструмент регулювання нашого життя і економіки, з причини того, що саме з допомогою розвитку кредитних відносин може відбутися зміна не лише структури, а й

сутності грошей, а також ускладнення якісних характеристик. Отже, гроші – це особливий показник стану не тільки економіки країни, але і розвитку держави в цілому, саме з цієї причини особливо важливо розробляти ефективну грошово-кредитну політику.

Щоб аналізувати категорію «гроші» як універсальну, необхідно розуміти різні точки зору, що собою представляють «гроші» і що «грошима» не є.

Соціологи воліють виділяти, що гроші – це «особый товар, выполняющий роль всеобщего эквивалента и выступающий в качестве меры стоимости, средства обращения и средства платежа» [3, с. 67]. Економісти розглядають універсальну «гроші» більш розширено, як «товар, выполняющий функции средства обмена, платежа, измерения стоимости, накопления богатства, образно говоря, «товар всех товаров»» [4, с. 95].

Культурологи роблять вигляд, що категорія «гроші» їх не стосується. А філософи вбачають у грошах різні їх властивості, заглиблюючись в екзистенції. Серед низки глибокого філософсько-сутнісного розуміння грошей я б виділив бачення українського вченого Володимира Васильовича Ільїна, який підкреслює метарацію грошей, що полягає «в сфері переживаний» [5, с. 179]. И далее он приоткрывает культурную значимость денег в человеческом сообществе, подразумевая, что «они – определенная концентрация культурно-духовной энергии человека» [5, с. 289].

В той же час гроші конкретно-абстрактні. Будучи абстрактними правами власності, гроші не тільки приводять різні її види до порівнянної грошовій формі, але і сприяють спрощеному руху власності, забезпечують всі варіації соціальної мобільності, сприяючи переміщенню прав власності.

Що є грошима крім золота і срібла як класичних форм платежу? Щоб відповісти на це питання, необхідно простежити, які **види та форми грошей** існували в історії людства.

Види грошей.

Товарні гроші – це продукти, що володіють самостійною вартістю і корисністю. Вони включають всі види товарів, які виступали еквівалентами на початкових етапах розвитку товарного обігу (худоба, зерно, хутра, тощо), а також металеві гроші – мідні, бронзові, срібні, золоті повновагові монети.

Забезпечені гроші – це гроші, у ролі яких виступають знаки або сертифікати, які можуть бути обмінені на пред'явлення на фіксовану кількість певного товару або товарних грошей.

Фіатні гроші не мають самостійної вартості або вона відповідає за номіналом. Вони не мають цінності, але здатні виконувати функції грошей, оскільки держава бере їх сплати податків, а також оголошує законним платіжним засобом на своїй території. На сьогодні основною формою фіатних грошей є банкноти і безготівкові гроші, що знаходяться на рахунку в банку.

Кредитні гроші – це права вимоги в майбутньому щодо фізичних або юридичних осіб спеціальним чином оформлений борг, зазвичай у формі передається цінного паперу, які можна використовувати для покупки товарів (послуг) або оплати власних боргів. Оплата по таким боргами зазвичай проводиться у визначений термін.

Повноцінні гроші володіють вартістю товарної, що дозволяє формувати їх купівельну спроможність. Купівельна спроможність, в свою чергу, адекватна внутрішньої вартості грошей, яка визначається умовами їх відтворення. Повноцінні гроші поділяються на товарні та металеві.

Неповноцінні гроші не мають товарної вартості і можуть бути забезпеченими і незабезпеченими; хартальними та грошовими сурогатами (в залежності від законодавчих основ обігу грошових знаків). Неповноцінні гроші, забезпечені товарами або валютними металами, вважаються представниками повноцінних грошей і, не маючи власної вартості, наділені представницькою вартістю. Представницька вартість – міра купівельної вартості, яку мають неповноцінні забезпечені гроші внаслідок обміну на повноцінні. Оскільки незабезпечені гроші не мають забезпечення, вони не обмінюються на золото або валютні метали є грошима внаслідок загального визнання і довіри до них суб'єктів господарювання.

Готівкові гроші – це ті, що знаходяться на руках у населення і обслуговують роздрібний товарообіг, а також особисті платіжно-розрахункові операції. Таким чином, готівка - це металеві і паперові гроші, які передаються з рук у руки в натуральному вигляді.

Безготівкові гроші – гроші, у ролі яких виступають знаки або сертифікати, які можуть бути обмінені на пред'явлення на фіксовану кількість певного товару або товарних грошей, маса грошових коштів на банківських рахунках. Їх також називають депозитними або кредитними грошима безготівкового розрахунку.

Формою грошей називають зовнішнє вираження (втілення) певного виду грошей, диференційованого за виконуваними функціями. Розрізняють такі форми грошей: металеві, паперові, кредитні, вексель, банкнота, депозитні, чеки, безготівкові, електронні.

Металеві гроші.З багатьох видів товарних грошей виділилися дорогоцінні метали, які поступово стали універсальною формою грошей. Вони не псувалися з плином часу і легко ділилися на частини. Ці метали володіють одночасно високою вартістю і відносно широкою поширеністю (вони зустрічаються практично у всіх регіонах планети, але в малій концентрації).

Приблизно в кінці VII століття до н. е. в Лідії (Мала Азія) були винайдені монети – круглі зливки дорогоцінних металів, чий стандарт гарантувалися державною карбуванням. Монети швидко стали універсальним засобом обміну для більшості цивілізацій Старого Світу. Оскільки золоті і срібні монети володіли власною цінністю, їх можна було використовувати в усіх країнах, де були в обігу металеві гроші. Однак кожна держава прагнуло карбувати власну монету, демонструючи цим свій суверенітет.

Металеві гроші є дійсними грошима, тобто у них номінальна вартість відповідає реальній вартості або вартості металу, із якого вони виготовлені.

Паперові гроші. Історично паперові гроші з'явилися як заступники перебували в обігу золотих монет. На початковому етапі вони випускалися державою поруч з золотими монетами і з метою їх впровадження обмінювалися на них. Особливість паперових грошей полягає в тому, що вони, будучи позбавленими самостійної вартості, забезпечені державою примусовим курсом. Паперові гроші виконують лише дві функції, будучи засобом обігу і засобом платежу. Держава, постійно відчуває недолік у фінансових ресурсах, як правило, збільшує випуск паперових грошей без обліку товарного обігу і платіжного обороту. Відсутність золотого обміну робить їх непридатними до виконання функції скарбу і надлишок їх не може сам піти з обігу.

Кредитні гроші виникають з розвитком товарного виробництва, коли купівля-продаж здійснюється з розстрочкою платежу (в кредит). Їх поява пов'язана з функцією грошей як засобу платежу, де вони виступають зобов'язанням, яке має бути погашене у встановлений термін.

Кредитні гроші не володіють власною вартістю, вони є символічним вираженням тієї вартості, яка міститься в товарі-еквіваленті. Їх випуск в обіг виробляють зазвичай банки при виконанні кредитних операцій. Кредитні гроші пройшли наступний шлях розвитку: вексель, акцептований вексель, банкнота, чек, електронні гроші, кредитні картки.

Вексель – це перший вид кредитних грошей, що виник в результаті торгівлі з розстрочкою платежу. Вексель - письмове безумовне зобов'язання боржника сплатити певну суму в заздалегідь обговорений термін і у встановленому місці. Розрізняють простий вексель, виданий боржником, і переказний (трату), виписаний кредитором і направлений боржнику для підпису з поверненням кредитору.

В даний час є також казначейські векселі, що випускаються державою для покриття дефіциту бюджету і касового розриву, дружні векселі, виписані однією особою на інше з метою врахування їх у банку, бронзові векселі, що не мають товарного покриття. Платіжна гарантія векселя зростає при акцепті (згоді) банком – це акцептований вексель.

Особливостями векселя є: абстрактність - на векселі не вказано вид угоди; безспірність - обов'язкова оплата боргу аж до прийняття примусових заходів після складання акта про

протест;звернення - передача векселя як платіжного засобу іншим особам з передавальним написом на його обороті, що створює можливість взаємного заліку вексельних зобов'язань.

Банкнота – це кредитні гроші, що випускаються центральним (емісійним) банком країни. Первісно банкнота мала подвійне забезпечення: комерційну гарантію, оскільки випускалася на базі комерційних векселів, пов'язаних з товарообігом, і золоту гарантію, що забезпечила її обмін на золото. Такі банкноти називалися класичними, мали високу стійкість і надійність.

Банкнота від векселя відрізняється:

1. По строковості – вексель представляє собою термінове боргове зобов'язання (3-6 місяців), банкнота - безтермінове боргове зобов'язання.

2. По гарантії – вексель випускається в обіг окремим підприємцем та має індивідуальну гарантію, банкнота випускається центральним банком та має державну гарантію.

Класична банкнота (тобто розмінна на метал) відрізняється від паперових грошей:

1. За походженням – паперові гроші виникли з функції грошей як засобу обігу, банкнота - з функції грошей як засобу платежу.

2. За методом емісії – паперові гроші випускає в обіг міністерство фінансів, банкноти – центральний банк.

3. За зворотності – класичні банкноти після закінчення терміну векселя, під який вони випущені, повертаються в центральний банк, паперові гроші не повертаються.

4. За розмінністю – класична банкнота після повернення в банк розмінювалась на золото або срібло, паперові гроші завжди були нерозмінними.

Сучасні банкноти не розмінюються на золото і не завжди забезпечені товарами. В даний час центральні банки країн випускають банкноти суворо певної гідності. По суті, вони є національними грошима на всій території держави.

Депозитні гроші. Це числові записи на рахунках клієнтів у банку. Вони з'являються при пред'явленні власниками звеселяючи до його обліку в банку. Банк замість виплати банкнотами за вексель відкриває у себе рахунок, з якого здійснюється платіж шляхом їх списання.

Депозитні гроші здатні виконувати накопичувальну функцію завдяки відсотку, одержуваному при передачі грошових коштів в тимчасове користування банку. Вони служать мірою вартості, але не можуть виконувати функцію засобів обігу.

Депозит, як і вексель, має подвійну природу. З одного боку це грошовий капітал, а з іншого боку платіжний засіб. Дозвіл протиріччя депозиту між функцією капіталу (заощадження) і платіжною функцією здійснилося завдяки розділенню депозиту на поточний рахунок та ощадний, терміновий депозит.

Чек – це грошовий документ, що містить наказ власника рахунку в кредитній установі про виплату власникові чека зазначеної суми. Існують наступні види чеків;

1. Іменні – виписані на певну особу без права передачі.

2. Ордерні – складені на певну особу, але з правом передачі іншій особі.

3. Пред'явницькі – за яким зазначена сума виплачується пред'явнику чека.

4. Розрахункові – використовуються тільки при безготівкових розрахунках.

5. Акцептовані – за яким банк дає акцепт, або згоду здійснити платіж певної суми.

Сутність чека полягає в тому, що він слугує засобом одержання готівки в банку, виступає засобом обігу і платежу, а також є знаряддям безготівкових розрахунків.

Безготівкові гроші. У розвинених країнах з ринковою економікою більша частина оборотних коштів припадає на безготівкові гроші. Безготівкові гроші - записи на рахунках у центральному банку і його відділеннях, а також вклади в комерційних банках.

Безготівкові гроші по суті не є платіжними засобами, але в будь-яку хвилину вони можуть перетворитися в готівку, гарантовані кредитними інститутами. Практично ж вони виступають нарівні з готівкою і навіть мають деякі переваги перед ними.

Електронні гроші. Кінець ХХ століття ознаменований переходом до нового виду грошей – «електронним». Це стало можливим завдяки масовому випуску комп'ютерів, що дозволило перейти до електронних платіжних переказів.

Електронні гроші в широкому сенсі визначаються як електронне зберігання грошової вартості за допомогою технічного пристрою, що може широко застосовуватися для здійснення платежів на користь не тільки емітента, але й інших фірм, яке не вимагає обов'язкового використання банківських рахунків для проведення трансакцій, а діє як передплачений інструмент на пред'явника.

Електронні гроші поступово витісняють чеки і замінюють їх кредитними картками – засобом розрахунків, заміщає готівкові гроші, а також засобом отримання короткотермінових позичок у банках.

Наявність грошей формує і відповідну грошову систему. Якщо не вдаватися в подробиці, грошова система практично всіх держав заснована на обігу кредитних і паперових грошей. У цьому випадку дорогоцінні метали витісняються з обігу і в якості грошей вже не розглядаються. Паперові ж гроші власною вартістю не мають, але виконують свої функції в повному обсязі.

Можна сказати, що **грошова система** – це форма організації грошового обігу в країні, що склалася історично і закріплена законодавством. Як мені видається, структура грошової системи – це, в першу чергу, упорядкована сукупність грошових відносин, форм, методів і принципів організації грошового обігу в країні. Тому, грошова система завжди орієнтована на результат, життєво важливий з точки зору всієї системи або її окремих частин. Основними ж функціями грошової системи є емісійна, регулююча і контролююча.

У ході функціонування грошової системи все виразніше проявляється значення грошей у процесі соціалізації та саморозвитку людини. Спробую виділити основні моменти такого значення.

1. Грошима, як і нашої соціалізацією і життям потрібно управляти, здійснюючи вигідні угоди. Багаті просто управляють краще бідних.

2. Гроші – це засіб досягнення мети, а не сама мета.

3. Важливість грошей визначається двома речами: потребою в них і вмінням їх добувати.

4. Боротьба за гроші, яку ми сьогодні спостерігаємо – це боротьба людей за своє життя, як в прямому, так і в переносному сенсі. Тобто, гроші потрібні людям для виживання і для становлення як особистості.

5. Щоб керувати грошима, потрібно вміти управляти ресурсами, в тому числі і людськими, в тому числі і самим собою. А щоб управляти ресурсами – потрібно володіти відповідними знаннями, в тому числі і більш об'ємними знаннями про гроші. Людина, у якого немає розуміння того, чим є гроші, не може знайти їм правильне місце в його житті і правильне застосування.

6. Для того щоб робити гроші – завжди потрібні були мізки, а не гроші.

Підводячи **підсумки**, можна відзначити: в Україні розвиток грошових відносин стикається з деякими труднощами у тому числі соціально-філософського, соціокультурного, соціопсихологічного порядку, з неготовністю та нерозумінням значної кількості людей (насамперед літнього покоління) до нових вимог, що пред'являються грошовими відносинами, що створює ряд проблем. Але необхідно зазначити, що ці проблеми не є нездоланими, і в останній час в українському суспільстві спостерігається процес взаємної адаптації індивідів і соціальних груп до нових умов існування у світі грошей.

В цілому ж грошові відносини при правильній політиці здатні дати нашій країні потужний імпульс до подальшого розвитку, до руху в бік поліпшення рівня та умов життя всього суспільства, оскільки вони створюють потужний стимул діяльності, активізують як стимул бажання пізнання, сприяють підвищенню ефективності економічного сприйняття дійсності, інтенсифікації та раціоналізації всіх сферах життєвого буття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деньги – происхождение слова, функции, виды и формы... [Электронный ресурс]. – Режим доступа: WhatisMoney.ru/money/.htm.

2. Деньги – это...Деньги: сущность, виды и функции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: fb.ru>article/196739/dengi---eto...suschnost-vidyi...htm.
3. Социологический энциклопедический словарь / [ред.-координатор Г.В.Осипов]. – М.: ИНФРА М-НОРМА, 1998. – 488 с.
4. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
5. Ильин В. В. Магия денег. История, философия, жизнь: монография / В.В. Ильин. – К.: УБД НБУ, 2011. – 590 с.

Гансова Эмма Августовна – доктор философских наук, профессор кафедры философии, социологии и менеджмента социокультурной деятельности Южноукраинского национального педагогического университета имени К. Д. Ушинского

УДК:111.6:168.009

ЛОГИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ФИЛОСОФСКО-СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО СИНТЕЗА

Целью настоящего исследования является разработка логико-методологических оснований синтеза философии и социологии. Нам представляется, что подобная интеграция двух видов научного знания способна обогатить и философию, и социологию как методами исследования, так и результатами. Мы предполагаем, что сегодня представление об этих двух науках должно претерпеть определенные изменения. С одной стороны, важно видеть их принципиальное различие, но, с другой стороны, возможна их интеграция. Междисциплинарный синтез требует разработки определенной логики, чтобы избежать механического объединения наук. Такая логика предлагается нами в данной работе. Мы полагаем, что элементами связи должны стать законы и категории социологии и философии, а также те идеи, которые содержатся в трудах классиков обеих наук.

Ключевые слова: философия, социология, синтез, междисциплинарный синтез, логика, методология.

ЛОГІКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ ФІЛОСОФСЬКО-СОЦИОЛОГІЧЕСКОГО СИНТЕЗУ

Метою дослідження є розробка логіко-методологічних основ синтезу філософії та соціології. Така інтеграція двох видів знання здатна збагатити як філософію, так й соціологію методами дослідження й результатами. Сьогодні уявлення про ці дві науки повинно децю змінитися. З одного боку, треба бачити їх принципи відмінності, з іншого боку, можливою є їх інтеграція. Міждисциплінарний синтез вимагає розробки певної логіки для того, щоб уникнути їх механічного об'єднання. Така логіка пропонується в даній роботі. Елементами зв'язку повинні стати закони та категорії обох наук, а також ідеї, які ми знаходимо в творах класиків кожної з наук.

Ключові слова: філософія, соціологія, синтез, міждисциплінарний синтез, логіка, методологія.

LOGIC-METHODOLOGICAL BASIS OF PHILOSOPHICAL-SOCIOLOGICAL SYNTHESIS

The goal of this research is development logical and methodological basis of integration of philosophy and sociology. Such integration of both kinds of knowledge is able to enrich as philosophy as sociology with methods of studying and results. Contemporary view of two sciences must be changed. From one side it is necessary to see their differentiation but from other side it is